

Ungdomsstraff – Straffeloven § 28 c

juridisk oppgave

BACHELOROPPGAVE (OPPG300)

Politihøgskolen

2015

Kand.nr: 553

Antall ord: 6598

Innholdsliste

SAMMENDRAG	2
1. INNLEDNING	3
1.1 Motivasjon for problemstilling.....	3
1.2 Problemstilling	3
1.3 Avgrensninger og definisjoner	3
1.4 Politiets forebyggende oppgaver	4
2. METODE	4
3. STRAFF	5
3.1 Grunnlaget for ny lovgivning	6
4. UNGDOMSSTRAFF	8
4.1 Innledning.....	8
4.2 Vilkår for ungdomsstraff	8
4.2.1 Under 18 år på gjerningstidspunktet.....	8
4.2.2 Samtykke	9
4.2.3. Bosted i Norge.....	10
4.3 Alvorlighetsgrad og helhetsvurdering	11
4.3.1 Grensa nedad	11
4.3.2 Grensa oppad.....	12
5. GJENNOMFØRING AV UNGDOMSSTRAFF:	15
5.1 Personundersøkelse	15
5.2 Organisatorisk forankring.....	16
5.3 Restorative justice	17
5.4 Politiets taushetsplikt.....	17
6. BRUDD PÅ VILKÅR FOR GJENNOMFØRING	18
7. AVSLUTNING	20
8. LITTERATURLISTE	22

SAMMENDRAG

Ungdomsstraff er en ny straffart som kan idømmes ungdom mellom 15 og 18 år som begår alvorlig eller gjentatt kriminalitet. Straffarten er strengere enn samfunnsstraff og mildere enn ubetinget fengsel. Ungdomsstraff trådte i kraft 1. juli 2014 som et resultat av at fengselsstraff har vist seg ikke å virke overfor unge lovbytere. Ungdom har andre behov enn voksne og fengselsstraff kan virke særlig tyngende overfor ungdom i en sårbar fase. Ungdomsstraff idømmes av domstolene jf. straffeloven § 28 c og overføres til konfliktrådet for gjennomføring av stormøte og utarbeidelse av ungdomsplan. Gjennom ungdomsplanen får ungdommene en ny sjanse til å gjøre opp for seg. En ungdomsplan inneholder både generelle vilkår om å avstå fra nye straffbare handlinger, i tillegg til spesielle vilkår som kan være å møte til rusprøver, fullføre skolen eller lignende.

1. INNLEDNING

1.1 Motivasjon for problemstilling

Bakgrunnen for valget av problemstilling beror på erfaringer fra praksisåret. Jeg hospiterte flere ganger hos U-18 avdelingen i mitt distrikt som behandlet forebygging og etterforskning mot ungdomsmiljøene i distriktet. Undersøkelser viser stabile tall på at unge personer er overrepresentert i kriminalstatistikken. Selv om de fleste lovbrudd er trafikkforseelser og andre mindre alvorlige saker, blir også alvorlige lovbrudd begått av denne gruppen. I praksis opplevde jeg at innsatsen til politiet i stor grad prioriterte ungdommer samtidig som det var denne gruppen polititjenestepersoner hadde størst forhåpninger til varige endringer hos.

Jeg fikk etter hvert god innsikt i politiets bruk av påtaleunntatelse med vilkår etter straffeprosesslovens § 69 med påfølgende ungdomskontrakt. Ved bruk av ungdomskontrakt så jeg selv en endring blant ungdommene jeg på forhånd ikke hadde turt å håpe på. Min opplevelse var at flere av ungdommene fikk en indre motivasjon gjennom en slik deltakelse.

Ungdommene som fikk ungdomskontrakt hadde ofte begått det som blir omtalt som «mindre alvorlige» lovbrudd. Jeg ble derfor interessert i hva slags oppfølging som fantes for de ungdommene som bedrev «alvorlig» kriminalitet. Jeg lærte da at reaksjonene de kunne bli idømt var samfunnsstraff eller ubetinget fengsel, men at en ny straffart, «ungdomsstraff» var på vei. Jeg ønsket å lære mer om denne straffarten, både hvem som var i målgruppen og hva som var hensikten bak den.

1.2 Problemstilling

Valg av problemstilling kommer ut fra et ønske om å lære mer om straffarten ungdomsstraff og dens effekt overfor unge lovbrøyttere. Problemstillingen blir dermed ”Hvem er i målgruppen for ungdomsstraff og hvordan kan straffarten benyttes for å hindre tilbakefall blant unge lovbrøyttere?”.

1.3 Avgrensninger og definisjoner

Ungdomsstraff har en øvre aldersgrense på 18 år og den kriminelle lavalder er 15 år¹. Begrepene barn, ungdom og unge som i den videre fremstilling er brukt om hverandre er derfor alle omfattet av denne aldersgruppen mellom 15 og 18 år.

¹ Straffeloven § 46

Når jeg drøfter taushetsplikt opp mot ungdomsstraff har jeg valgt å rette fokuset mot politiets taushetsplikt overfor andre samarbeidsetater uten å legge vekt på andre etaters taushetsplikt til politiet eller andre. Grunnen til dette er at oppgaven retter seg mot politiets befatning med straffarten ungdomsstraff.

1.4 Politiets forebyggende oppgaver

Det følger av politiloven § 1, 2.ledd at politiet blant annet gjennom forebyggende arbeid skal være et ledd i samfunnets samlede innsats for å gi borgerne trygghet og rettssikkerhet. Videre følger det av pl. § 2 nr. 2 at en av politiets oppgaver er å forebygge kriminalitet og andre krenkelser av den offentlige ro og sikkerhet.

«Å forebygge vil si å være i forkant og forhindre at noe negativt skjer»² Det finnes ulike metoder innen forebygging. I denne oppgaven vil fokuset være rettet mot personorientert og lokalorientert forebygging. Ved personorientert forebygging skal politiet rette fokuset mot samfunnsmessige, individbaserte og miljøbaserte årsaker til kriminalitet hvor målene er å endre personers holdninger. Metoden har ofte unge lovbrøyttere i risikozonen som den viktigste faktoren og det forutsetter et godt tverrfaglig samarbeid mellom flere aktører.³

Samarbeid med andre etater er også nedfelt i politiloven § 2 nr. 6 hvor det står at politiet skal samarbeide med andre myndigheter som berører politiets virkefelt så langt regler i lov ikke er til hinder for dette.

Ungdomsstraff er en type personorientert forebygging hvor formålet er å endre enkeltpersoners holdninger. Det vil ofte være politiet som kommer tidlig inn og oppdager et symptom for at unge er i risikozonen, for eksempel ved at det er blitt begått et lovbrudd. I stedet for å fjerne problemet ved å sette barn i fengsel vil en forebyggende modell sørge for at det blir laget tiltak i samarbeid med andre instanser. Dette kan minske risikoen for gjentakende lovbrudd. Ungdomsstraff er tenkt å være et slikt tiltak hvor fokuset skal være på barnets beste og hensynet skal veie tungt mot det å sette barn i fengsel.

2. METODE

I oppgaven har jeg brukt en juridisk tilnærming for å undersøke problemstillingen, med rettslig utgangspunkt i hjemmelen for ungdomsstraff, straffelovens § 28 c. Videre har jeg brukt juridisk teori og rettspraksis som nærmere kan utdype formålet med og vilkårene av

² Elisabeth Myhre Lie (2011) *I forkant* s.21

³ Nilstad & Nilsen, (2010) *Publikumsrettet politiarbeid* s.296.

ungdomsstraff. Jeg har i denne sammenheng benyttet nettportalen www.lovdatab.no til å søke frem relevant juridisk litteratur som forarbeider, rundskriv, lovkommentarer og annen litteratur. Forarbeidene kan blant annet gi nyttige opplysninger om reelle forhold og formålene som lovgiveren har søkt å oppnå.⁴

Jeg oppdaget tidlig i arbeidet at det var en utfordring å finne frem til rettspraksis knyttet opp til bruk av ungdomsstraff. Grunnen til dette er at lovens ikrafttredelse ikke var før 01. juli 2014, noe som medfører sparsommelig med rettspraksis på området. På grunn av den korte varigheten er det i hovedsak tingrettsdommer hvor ungdomsstraff har blitt avsagt. Selv om disse dommene ikke i seg selv kan benyttes som rettskildefaktor er de i denne oppgaven benyttet for å belyse noen av problemstillingene. Dommene kan belyse hvordan begrepene i lovteksten foreløpig er drøftet opp mot lovforarbeider og annen rettspraksis. Videre har jeg benyttet høyesterettsdommer som drøfter forholdet samfunnsstraff mot ubetinget fengsel som kan belyse den avveining mellom fengselsstraff og alternative straffereaksjoner som ungdomsstraffen er ment å omfatte.

I tillegg har jeg benyttet søkefunksjonene gjennom BIBSYS som er tilgjengelig via nettsiden www.phs.no. Jeg har i denne sammenheng søkt etter litteratur om ”barn og straff” og ”ungdomsstraff” som kan belyse problemstillingen fra et rettsosnologisk synspunkt.

3. STRAFF

Den tradisjonelle definisjonen av straff som er mye brukt i strafferetten er at ”straff er et onde som staten tilføyer en lovovertreder på grunn av lovovertredeisen, i den hensikt at han skal føle det som et onde.”⁵ I dag skiller vi ofte mellom to ulike straffeteorier, de absolutte og de relative straffeteorier. I absolutte straffeteorier er hensikten med straffen at den skal føles rettferdig. Den er gjerne rettet bakover mot det lovbruddet som har blitt begått med den hensikt å opprette ubalansen. Det er med andre ord et gjengjeldelsesbehov overfor lovbrøyteren som er i fokus. Ved relative straffeteorier ser man gjerne fremover for å forebygge nye lovbrudd. Fokuset er hva som gagnar samfunnet og den enkelte lovbrøyter i størst grad.⁶

Ved relative straffeteorier kan man igjen skille mellom allmennpreventive og individualpreventive hensyn. Allmennpreventive hensyn har som mål at samfunnet skal se at det blir reagert overfor lovbrudd og dermed avstå fra å begå lovbrudd med den visshet om at

⁴ Fleischer (1998) *Rettskilder og juridisk metode*, s. 108.

⁵ Andenæs (1976) *Statsforfatningen i Norge*

⁶ Kippe (2004) *Alminnelig strafferett* s.27

det vil bli sanksjoner for slike overtredelser. Det skal på denne måten fungere moraldannende og vanedannende overfor befolkningen. Individualpreventive hensyn har fokuset på den enkelte lovbryster skal virke forebyggende for at han eller hun ikke begår nye lovbrudd. Innen det individualpreventive hensynet er fokuset ofte å rehabilitere og endre holdninger for å hindre nye lovbrudd i fremtiden.⁷

3.1 Grunnlaget for ny lovgivning

Alternativ til straff for unge lovbrystere er ikke noe nytt fenomen. I forrige århundre var det også enighet om at barn og unge ikke har godt av lange fengselsstraffer. Arbeidsskoleloven fra 1928 var et resultat av behandlingsideologien som hadde sterk fremvekst i sin tid hvor fokuset var rehabilitering⁸ Den ble allikevel kritisert på grunn av rømminger og høyt antall tilbakefall blant ungdommene. Ungdomsreaksjonsloven erstattet arbeidsskoleloven på 1960-tallet og inneholdt bestemmelser om ungdomsarrest. På grunn av kraftig kritikk ble også denne loven opphevet allerede i 1975.⁹

”Buskerudprosjektet”¹⁰ og ”Konfliktrådet i Lier, et forsøk på alternativ konfliktløsning” var sterkt medvirkende til at konfliktrådsloven ble vedtatt i 1991. Igjen ble fokuset på oppdragelse, men nå ved å involvere lovbrysteren og fornærmede i konflikten som aktive deltakere. I 1991 ble også samfunnstjeneste¹¹ innført som egen hovedstraff og en ny barnevernslov trådte i kraft 1. januar 2003.¹² Samfunnsstraff skulle innebære at domstolen kunne pålegge lovbrystere å arbeide et gitt antall timer ulønnet samfunnsnyttig tjeneste, men ble også utvidet til å inneholde program eller deltakelse ved kriminalitetsforebyggende tiltak.¹³

FNs menneskerettighetskomite har flere ganger kritisert Norge for brudd på menneskerettighetene, herunder utstrakt bruk av fengsling og varetektsfengsling av barn.¹⁴ Barnekonvensjonen som skal sikre barns rettigheter ble vedtatt i 1989 med tiltredelse i 1990. Norge ratifiserte konvensjonen 8. august 1991. Etter menneskerettsloven § 2 nr. 4 skal

⁷ Ibid.

⁸ NOU 2008:15 Barn og straff s.15

⁹ Ibid s.16

¹⁰ Ibid s.55

¹¹ Erstattet av samfunnsstraff i 2001.

¹² NOU 2008:15 s.19.

¹³ Ibid.

¹⁴ Supplerende rapport 2009 – til Norges fjerde rapport til FNs komite for barnets rettigheter s.32-33

barnekonvensjonen gjelde som norsk lov. Ved motstrid mellom barnekonvensjonen og annen lovgivning skal barnekonvensjonen gå foran.¹⁵

Etter barnekonvensjonen artikkel 37 bokstav b er det skrevet at ”fengsling av et barn skal skje på lovlig måte og skal bare benyttes som en siste utvei og for et kortest mulig tidsrom”

Ordlyden ”siste utvei” tilsier at alternative sanksjoner må prøves før det settes barn i fengsel. Videre skal det skje på lovlig måte, altså med hjemmel i lov jf. grunnloven § 96 og legalitetsprinsippet.¹⁶ Selv om det skal benyttes som siste utvei har det blitt uttalt i forarbeidene at det fortsatt bør være mulighet for å idømme fengselsstraff for barn som har begått svært alvorlig kriminalitet.¹⁷

Grensen nedad fra ubetinget fengsel var før ikrafttreddelsen av ungdomsstraff straffarten samfunnsstraff. Samfunnsstraff ble benyttet i de tilfeller der det ellers ikke ville blitt idømt strengere straff enn fengsel i ett år.¹⁸ Denne straffarten favnet da en del av de mindre alvorlige straffesakene. Utfordringen var at samfunnsstraff ikke ivaretok ungdom som hadde begått kriminalitet som medførte fengsel i over 1 år. Utvalget foreslo derfor å utarbeide en ny reaksjonsform særskilt rettet mot ungdom.¹⁹ I denne sammenheng ble det uttalt at «ungdomsstraffen er tenkt som et alternativ til en del tilfeller hvor det i dag anvendes ubetinget fengsel samt de strengeste samfunnsstraffdommene»²⁰

Rettspraksis har også pekt på at barn står i en særstilling hva gjelder formålet med straff. I en høyesterettsdom av 2004 uttalte flertallet seg om problemstillingen hva gjaldt fengsling av barn. Saken det blir referert til gjaldt overtredelse av strl. § 229 annet straffalternativ jf. § 232, en alvorlig sak hvor det normalt reageres med ubetinget fengsel.

”Selv om hensynet til den generelle lovlydighet tilsier at det i sin alminnelighet må reageres med ubetinget fengsel mot en så grov voldshandling, er situasjonen en helt annen for helt unge lovbrøyttere. En ting er at så unge mennesker ikke handler ut fra de rasjonelle overveielser hensynet til allmennprevensjon forutsetter. Vesentligere er at individualpreventive hensyn har en særlig tyngde. I denne alderen er sinnet ytterst sårbart og lite egnet til å motstå uheldige

¹⁵ Menneskerettsloven § 3.

¹⁶ Prop 135 L (2010-2011) s. 49.

¹⁷ Ibid s.100.

¹⁸ Straffeloven § 28 a første ledd bokstav a.

¹⁹ NOU 2008:15 s. 148-149

²⁰ Prop 135 L (2010-2011) s. 115-116

virksomheter av fengselsstraffen. Det bør derfor skulle svært mye til for at så unge mennesker sperres inne²¹

4. UNGDOMSSTRAFF

4.1 Innledning

Ungdomsstraff ble innført ved lov av 20. januar 2012 nr. 6. og trådte i kraft 1. juli 2014.

Ungdomsstraff er en egen straffart jf. strl. § 15. Etter strl. § 28 c kan personer idømmes ungdomsstraff dersom vilkårene for dette er oppfylt. Det er retten som fastsetter straffens varighet. Gjennomføringstiden skal i utgangspunktet være mellom seks måneder og to år, men kan strekke seg til inntil tre år dersom den fengselsstraffen gjerningspersonen egentlig skulle bli idømt strekker seg klart lengre enn to år.²² Når gjerningspersonen blir idømt ungdomsstraff skal saken overføres til konfliktrådet for gjennomføring av straffen. Konfliktrådet skal i samarbeid med andre fastsette nærmere vilkår og avtaler etter reglene i konfliktrådsloven.

4.2 Vilkår for ungdomsstraff

For kunne bli idømt ungdomsstraff etter straffelovens § 28 c må fem vilkår være oppfylt. Gjerningspersonen må være under 18 år på gjerningstidspunktet, ha begått gjentatt eller alvorlig kriminalitet, han må samtykke til ungdomsstraff, ha bopel i Norge og hensynet til straffens formål må ikke med tyngde tale for en reaksjon i frihet.

4.2.1 Under 18 år på gjerningstidspunktet

Det første alternativet om at gjerningspersonen må være under 18 år på gjerningstidspunktet skaper normalt ikke problemer. Det kan tenkes noen tilfeller som kan skape utfordring. Det ene vil være hvor man er usikker på gjerningspersonens alder for eksempel hvis en utenlandsk borger ikke har fødselsattest og det er tvil om alder. Et annet tilfelle er hvor man ikke er sikker på gjerningstidspunktet for et lovbrudd. Det kan tenkes en person som har gjort overtredelser like før eller like etter han fylte 18 år og det er usikkerhet rundt det faktiske gjerningstidspunktet. Begge disse tilfellene er lite sannsynlige men kan allikevel inntreffe. I slike tilfeller vil det måtte legges vekt på det ulovfestede prinsippet "*in dubio pro reo*"²³ kjent som uskyldspresumsjonen.

²¹ Rt. 2004 s.804

²² Strl. § 28 c, andre ledd bokstav a.

²³ All tvil skal komme den tiltalte til gode

En annen utfordring som Holmboe peker på er hvordan retten skal forholde seg til en person som har begått lovbrudd både før og etter fylte 18 år. Det er i forarbeidene uttalt at ungdomsstraff ikke skal benyttes sammen med bot eller fengsel.²⁴ Videre er det drøftet dithen at hvis nye straffbare forhold begått etter 18-årsdagen er så alvorlige i seg selv at det normalt reageres med fengsel vil resultatet bli fengsel for alle forholdene.²⁵ Motsatt tilfelle hvor det er begått alvorlige forhold før 18-årsdagen og mindre alvorlige etter er ikke drøftet i forarbeidene. Holmboe peker på utfordringen dette kan medføre hvis påtalemyndigheten samler sakene for å spare tid og ressurser og dermed påstår ubetinget fengsel. Retten blir da bundet av tiltalen og har ikke adgang til å idømme ungdomsstraff.²⁶ Det er derfor viktig fra påtalemyndighetens side at det blir drøftet hvordan man skal gå frem. Riktig reaksjon til riktig person kan kreve at man går bort fra det som er mest prosesseffektivt ved å samle sakene. Ved heller å ta ut tiltale pålydende ungdomsstraff for alvorlige saker begått før fylte 18 år og bot eller lignende til saken(e) etter fylte 18 kan reaksjonen bli mer hensiktsmessig.

Hvis ungdomsstraff viser seg å virke forebyggende er det i forarbeidene foreslått å vurdere om aldersgrensen skal heves til 23 år.²⁷

4.2.2 Samtykke

Et samtykke skal innebære at lovbryteren samtykker ved straffesaksbehandling i retten. Det er på dette tidspunktet ikke satt opp tiltak som skal gjennomføres gjennom konfliktrådsloven. Lovbryteren må da i tillegg samtykke til aktuelle tiltak som kan tenkes å gjennomføres ved en slik utmåling. Dette betyr at han må samtykke minst to ganger, både for å bli idømt ungdomsstraff og deretter samtykke til vilkårene som er satt opp etter ungdomsplanen.²⁸

Ved at den siktede skal samtykke til gjennomføring kan det diskuteres om samtykket er reelt ved at gjerningspersonen risikerer strengere reaksjoner ved å la være å samtykke. Dette har blitt drøftet i forarbeidene, men det ble av utvalget lagt vekt på at den betingede fengselsstraffen siktede samtykker til ikke vil være mer omfattende en hva som er vanlig straffutmålingspraksis og dermed ikke vil fungere som et pressmiddel.²⁹ Departementet støttet

²⁴ Prop. 135 L (2010-2011) s. 166-167

²⁵ Ibid.

²⁶ Holmboe (2014) *Ungdomsstraff og ungdomsoppfølging: En oversikt og noen kritiske merknader* s.401

²⁷ Prop. 135 L (2010-2011) s. 114

²⁸ Holmboe (2014) s.402-404

²⁹ Prop. 135 L (2010-2011) s. 117.

dette synet og påpekte at samtykke var nødvendig i saker med «restorative justice» med konfliktrådet og stormøter hvor det kreves motivasjon fra gjerningspersonens side.³⁰

Dette vilkåret er også nedfelt i konfliktrådsloven § 11. Grunnen er at partene ved et stormøte skal være enige om saksforholdet. Dette skal blant annet sikre at eventuelle fornærmede skal slippe nye overgrep ved at tiltalte tar «omkamp» om faktum i saken.³¹

4.2.3. Bosted i Norge

Vilkåret om at ungdommen skal ha «bosted i Norge»³² begrenser seg ikke til statsborgerskap, men at den tiltaltes «bosetning har vært av en viss varighet og er ment å vare en viss tid»³³. Holmboe problematiserer dette vilkåret fordi det kan komme i strid med barnekonvensjonens prinsipper om diskriminering.³⁴ Han mener med dette at barnekonvensjonens artikkel 2 som har forbud mot forskjellsbehandling av barn på grunn av nasjonal, etniske eller sosiale røtter vil bli overtrådt som følge av vilkåret³⁵. Man kan godt se at Holmboe har et poeng. Personer som oppholder seg i Norge over tid og begår kriminalitet er ofte sårbare personer som i tillegg kan bli utnyttet. Hvis disse personene begår lignende handlinger som personer som har bostedsadresse i Norge vil de uten bosted kunne bli idømt strengere reaksjoner.

Riksadvokaten uttalte om foreløpige retningslinjer ved blant annet ungdomsstraff at ”Påtalemyndigheten bør søke å avverge ubegrunnede forskjeller i valg av reaksjon dersom flere personer under 18 år er siktet for samme type lovbrudd”.³⁶ Dette utsagnet må sies å være i tråd med barnekonvensjonens prinsipper, men vil kunne komme i konflikt med vilkåret om bostedsadresse i Norge. Riksadvokaten uttaler videre om bostedsvilkåret at en utvist lovbryster ikke bør komme inn under den målgruppe ungdomsstraff er beregnet for.³⁷ Det er logisk nok at en utvist borger ikke er i målgruppen for ungdomsstraff, men en redegjørelse over hvor varig tilknytningen til riket må være kan med fordel bli nærmere kommentert.

³⁰ Ibid s.118

³¹ KDI 2014-6, pkt 3.1

³² Straffeloven § 28 c, første ledd bokstav b

³³ Prop. 135 L (2010-2011) s.164

³⁴ Holmboe (2014) s.406.

³⁵ Ibid.

³⁶ Brev fra riksadvokaten 16.1.2015 s.1.

³⁷ Ibid. s.5.

4.3 Alvorlighetsgrad og helhetsvurdering

Hvis de absolutte vilkårene om alder, samtykke og bosted er oppfylt kreves det videre at lovbyteren har begått ”alvorlig eller gjentatt kriminalitet.”³⁸ og at "hensynet til straffens formål ikke med tyngde taler for en reaksjon i frihet."³⁹ Det er i disse vilkårene grensen oppad mot ubetinget fengsel og nedad mot samfunnsstraff blir trukket.

4.3.1 Grensen nedad

Departementet kom frem til at begrepet ”alvorlig kriminalitet” burde forbeholdes de straffebed med en øvre strafferamme på fengsel i 3 år eller mer.⁴⁰ Lovbrudd som har en lavere strafferamme enn fengsel inntil 3 år vil da isolert sett være ment å pådømmes ved bruk av samfunnsstraff, eller mildere straffarter.

Om begrepet ”gjentatt kriminalitet” har det blitt uttalt i forarbeidene at begrepet må tolkes vidt. Språklig sett vil dette i realiteten tilsi at det er tilstrekkelig med to saker dersom hensynet peker mot ungdomsstraff. Det er ikke videre presisert hvilke mindre alvorlige forhold ”gjentatt kriminalitet” skal dekke. Det kan tenkes at det vil bli skjønsmessige vurderinger opp mot den enkelte ungdom, herunder om han er i den risikozonen som reaksjonen skal dekke.

Vilkåret om ”alvorlig eller gjentatt kriminalitet” må ses i sammenheng med den målgruppen ungdomsstraff skal favne om. Departementets vurdering er at ungdomsstraffens målgruppe er barn som i dag dømmes til ubetinget fengsel, men som kan gjennomføre reaksjon i frihet forutsatt tett oppfølging, og barn som dømmes til strenge samfunnsstraffer.⁴¹ Dette skal medføre at reaksjonen blir benyttet overfor barn som har høy risiko for gjentatt kriminalitet og viser seg å ha et høyt problemnivå.⁴²

Om grensen nedad mot samfunnsstraff kan man allerede se tendenser gjennom tingrettene. Høyesterett kom i Rt. 2010 s.1313 under tvil frem til at en 17 år gammel gutt skulle dømmes til samfunnsstraff i 420 timer for fem ran og ransforsøk. Etter ikrafttreddelsen er det publisert flere dommer på ungdomsstraff hva gjelder ran, blant annet TSTRO-2014-169935 (Grovt ran av buss), TNETE-2014-169956 (grovt ran med kniv) og TJARE-2014-109649 (forsøk på grovt ran av buss). Etter mitt skjønn ser høyesterettsdommen objektivt sett grovere ut enn

³⁸ Straffeloven § 28 c, bokstav b.

³⁹ Straffeloven § 28c, bokstav d.

⁴⁰ Ibid s. 164.

⁴¹ Ibid. s.115

⁴² NOU 2008:15 s.149

flere av tingrettdommene. I høyesterettsdommen ble lovbruddene i tillegg begått av en gjerningsperson som var 17 år og 4 måneder. Jeg vil derfor anta at denne saken ville vært i målgruppen for ungdomsstraff i dag. Mitt inntrykk er dermed at ungdomsstraffen har tatt over for noen av de strengeste samfunnsstraffene i tråd med departementets intensjoner.

4.3.2 Grensen oppad

Vilkåret om at straffens formål ikke med tyngde taler for reaksjon i frihet er tilnærmet lik vilkåret for samfunnsstraff etter strl. § 28 a. I saker vedrørende samfunnsstraff hvor vilkåret har blitt prøvd er det lagt vekt på avveiningen mellom individualpreventive og allmennpreventive hensyn. Når barn er under 18 år skal det tungtveiende grunner til for å idømme straff til fengsel, jf. eks Rt. 2010 s.1313 hvor samfunnsstraff ble brukt foran fengselsstraff på grunn av at de individualpreventive hensyn om barnets beste trer i forgrunnen.

I departementets vurderinger ble det diskutert om den øvre grensen ved alvorlig kriminalitet skulle konkretiseres ved for eksempel strafferamme, lovbruddstype eller normalstraffenivå. Dette ville kunne sikre at hensynet til den allmenne rettsoppfatning og allmennpreventive hensyn ble ivaretatt.⁴³ Allikevel ble det vektlagt at en skjønnsmessig vurdering bedre kunne ivareta at saker ikke ble utelukket dersom det var hensiktsmessig med ungdomsstraff innenfor noen av disse kategoriene.⁴⁴ Innenfor den skjønnsmessige vurdering lister forarbeidene blant annet opp lovbruddets art og grovhet, ungdommens alder, konkrete behov og risikonivå⁴⁵

LB-2014-155075

En 17 år gammel gutt ble 24. mars 2014 dømt i tingretten til fengsel i 1 år, hvorav fire måneder ble gjort betinget for å ha slått en annen person to ganger med knyttet neve slik at fornærmede brakk nesa. Det ble lagt vekt på at legemsbeskadigelsen fant sted i prøvetiden av en dom på vilkår fra 05. november 2013 som også gjaldt legemsbeskadigelse. Siktete anket til lagmannsretten hvor aktor la ned påstand om ungdomsstraff med gjennomføringstid på ett år.

Gutten ble fra 2012 til siste dom 5. november 2013 dømt for flere overtredelser av straffeloven, blant annet vold mot offentlig tjenestemann, legemsfornærmelser under

⁴³ Prop. 135 L (2010-2011) s. 115.

⁴⁴ Ibid.

⁴⁵ Ibid

skjerpende omstendigheter, grovt ran, tre grove tyverier og et forsøk på grovt tyveri, bæring av kniv på offentlig sted og forstyrrelser av den offentlige ro og orden. På grunn av tiltaltes lave alder på gjerningstidspunktene ble han for disse overtredelsene idømt samfunnsstraff som fellesstraff. På grunn av at samfunnsstraffen ikke var ferdig gjennomført ved tiltalebeslutning den 5. november ble disse forholdene tatt med og det ble utmålt en fellesstraff for alle forholdene.

Lagmannsretten vurderte i denne saken at det åpenbart var tale om ”gjentatt” kriminalitet jf. strl. § 28 c, bokstav b. Lagmannsretten kom også frem til at vilkåret om ”alvorlig” kriminalitet var oppfylt ved at han flere ganger er dømt for forhold som kvalifiserer til dette vilkåret.

Hensynet til at straffens formål ikke med tyngde taler mot reaksjon i frihet⁴⁶ var ifølge lagmannsretten ikke til hinder i dette tilfellet. Det ble i denne sammenheng lagt vekt på høyesteretts uttalelser, jf. eksempelvis Rt. 2010 s.1313 om at terskelen for bruk av ungdomsstraff skal ligge høyt, jf. strl. § 18 første punktum.

Lagmannsretten tok videre stilling til om det skulle benyttes samfunnsstraff eller ungdomsstraff overfor tiltalte. Lagmannsretten vurderte på bakgrunn av omfanget og alvoret i kriminaliteten tiltalte utviste at det ikke var tilstrekkelig med samfunnsstraff. Det ble videre uttalt at sakens omfang og alvor var i kjerneområdet for bruk av ungdomsstraff.

Man kan også se hvordan lagmannsretten bruker personundersøkelse foretatt 19. mars 2014 for å velge riktig reaksjon. Personundersøkelsen det blir referert til fremhever at tiltalte fremstår som målrettet og at han fremhever utdanning som hans hovedfokus.

Domsslutningen ble derav satt til ungdomsstraff med en gjennomføringstid på ett år, subsidiært fengsel i ti måneder.

Dommen illustrerer det området i straffeutmålingen ungdomsstraff er tenkt å omfavne. Det som før ikrafttredelsen av ungdomsstraff ble satt sett på som så alvorlig at ubetinget fengsel måtte benyttes ble etter ikrafttredelsen nedjustert til påstand om ungdomsstraff fra både aktor og forsvarers side. Retten kom frem til at det forelå både alvorlig og gjentatt kriminalitet, og at dette pekte mot at sakens omfang og alvor var i kjerneområdet for bruk av ungdomsstraff.

⁴⁶ Strl. § 28 c bokstav d.

I forarbeidene er det uttalt at drap og alvorlige seksualforbrytelser er to lovbrudd hvor det vanskelig kan idømmes alternative straffer til ubetinget fengsel.⁴⁷ Spørsmålet blir hvor alvorlige seksualforbrytelsene eller drapene må være for at alternative straffereaksjoner skal utelates. Vi kan se hen til de foreløpige dommene som er avsagt overfor disse lovbruddene.

På dette tidspunkt er det fortsatt ikke avsagt dom på ungdomsstraff hva gjelder drap begått av mindreårige. Det vil derfor bli opp til fremtidig rettspraksis å avgjøre hvor grensen kan tenkes å ligge. Allikevel kan man tenke seg at en skjønsmessig vurdering med momentene uttalt i forarbeidene om alder, grovhet, konkrete behov og risikonivå vil virke påvirkende i hver enkel sak. En 17 år gammel gutt som har begått overlagt drap vil følgelig straffes strengere enn hva en 15 år gammel gutt som begår uaktsomt drap, eller drap i affekt vil bli. Det er i forarbeidene uttalt at uaktsomme drap i trafikken ikke kan utelukkes til bruk av ungdomsstraff med henvisning til Rt. 2010 s.1317. I denne saken ble en 17 år gammel gutt dømt til ubetinget fengsel for uaktsomt drap forøvet ved motorvogn under påvirkning av alkohol og hasj, men hvor det ble grundig drøftet om samfunnsstraff kunne bli brukt.

Ved seksualforbrytelser er det avsagt tingrettsdommer som kan gi en foreløpig pekepinn på hvor alvorlig forholdet kan være og hvilke momenter som blir vektlagt.

TSTRO-2014-129492

En 15 år gammel gutt begikk flere seksuelle overgrep mot sin halvbror som var 8 år gammel. Den 8 år gamle gutten utførte oralsex og onanerte domfelte under press fra ham. Overgrepene skal ha skjedd ved flere anledninger. I tillegg skal han ha truet halvbroren ved å uttale at han skulle slå ham dersom han fortalte noe til moren deres. Tiltalen lød derav på overtredelse av strl. § 195 første ledd, første og annet punktum bokstav c, jf. § 206 og strl. § 132a første ledd a jf. fjerde ledd første straffalternativ.

Om straffeutmålingen har aktor uttalt at spørsmålet om ubetinget fengsel i dette tilfelle var i grenseland. Retten var enig i aktors påstand om ungdomsstraff hvor det ble lagt avgjørende vekt på tiltaltes alder da han så vidt var fylt 15 år. Varigheten på gjennomføringen ble satt til 2 år og 6 måneder lagt til grunn at normalstraffenivå ville vært ubetinget fengsel i 4-5 år.

⁴⁷ Prop. 135 L (2010-2011) s. 115.

TMOSS-2014-127963

I denne saken ble tre ungdommer dømt for "sovevoldtekt" etter strl. § 192 første ledd, bokstav b, jf. annet ledd bokstav a, jf. tredje ledd bokstav a, jf. § 206 1. og 2. punktum. Fornærmede var ute av stand til å motsette seg handlingen da hun ble utsatt for handlingene. Den ene gjerningspersonen penetrerte henne med penis i hennes vagina. Det ble i tillegg stukket flere gjenstander, blant annet kremtube, tommestokk og enden av et kosteskaft i hennes skjede og/eller analåpning. To av personene filmet overgrepet med mobiltelefon og iPad. Straffen ble satt til ungdomsstraff med gjennomføringstid på 3 år for alle de tre gjerningspersonene i voldtekten.

Normalstraffen for en slik overtredelse er fengsel i 5 år, jf. eksempelvis Rt. 2012 s.659. Også i denne saken ble det lagt vekt på gjerningspersonenes unge alder. To av personene var 15 år. Den tredje ble uttalt til ikke å være aldersadekvat med den følge at han måtte betraktes yngre enn sin alder på 17 år. Retten la vekt på forarbeidernes uttalelser om at jo yngre lovovertrederen er, jo alvorligere lovbrudd vil kunne begrunne ungdomsstraff og at voldtekt ikke kan unntas på generelt grunnlag. Det ble også henvist til Rt. 2013 s.776 hvor en av dommerne stemte for samfunnsstraff overfor en 17 år gammel gutt som forsøkte å voldta en 71 år gammel kvinne i hennes hjem.

Disse dommene peker på at ungdomsstraff kan brukes, også overfor alvorlige seksuallovbrudd. Den første saken gjaldt gjentatte seksuelle overgrep overfor et barn på 8 år. Det forelå i tillegg straffeskjerpene momenter ved at det forelå et tillitsbrudd overfor den fornærmede som var halvbror til tiltalte. Den andre saken er en voldtekt begått av flere i fellesskap hvor det i tillegg ble filmet og spredd bilder via internett. Det ble i begge sakene henvist til lovovertrederens unge alder. Hvis gjerningspersonenes alder var nærmere grensen mot 18 år kunne resultatet sannsynligvis blitt annerledes. Man kan også se hvordan varigheten på straffen strekker seg ved at lovbruddene er alvorlige. Den siste saken som har en normalstrafferamme på fengsel i 5 år jf. rettspraksis gjorde at varigheten ble utvidet til 3 år som er maksimum.

5. GJENNOMFØRING AV UNGDOMSSTRAFF:

5.1 Personundersøkelse

Personundersøkelse skal innhentes før avgjørelse i domstol hvis saken er så alvorlig at det vil

bli reist tiltale jf. strpl. § 161a. Riksadvokaten har også særlig nevnt viktigheten av dette momentet i sine foreløpige retningslinjer om bruk av ungdomsstraff.⁴⁸ En slik personundersøkelse er svært viktig i saker hvor påtalemyndigheten vurderer bruk av ungdomsstraff. Undersøkelsen skal blant annet avdekke ”tidligere eller nåværende lovovertridelser, familieforhold og oppdragelse, utdanning, jobb, vennerelasjoner, rusmisbruk, personlighet, atferd samt holdninger eller orientering”.⁴⁹ Formålet er blant annet å undersøke om den enkelte ungdom er motivert for oppfølging utenfor fengsel og hvilke vilkår som er aktuelle å fastsette hvis en slik motivasjon foreligger.

5.2 Organisatorisk forankring

Når dom er avsagt av domstolen skal reaksjonen overføres til konfliktrådet. Den nye konfliktrådsloven trådte i kraft 1. juli 2014 og fikk nytt kapittel IV som regulerer innholdet og gjennomføringen av ungdomsstraff. Flere høringsinstanser mente at kriminalomsorgen burde stå for gjennomføringen hvor det ble vektlagt at kriminalomsorgen har lang erfaring og stort egnet fagmiljø som var rystet til utfordringen.⁵⁰ Andre pekte på at konfliktrådet kunne miste sin nødvendige nøytralitet som meglerinstans hvis de fikk ansvaret for gjennomføring av straffereaksjoner.⁵¹

Departementets vurderinger som ble gjeldende var allikevel at konfliktrådets erfaring ved megling og arbeid innen ”restorative justice” er sentralt ved gjennomføring av ungdomsstraff. Videre mente departementet at konfliktrådet best kunne ivareta at det blir gitt en reaksjon som kan bidra til at barnet kommer ut av en kriminell løpebane, og som samtidig ivaretar hensynet til fornærmede.⁵²

Konfliktrådet skal starte forberedelse til ungdomsstormøte straks saken er overført fra domstolen.⁵³ Det skal bli opprettet en ungdomskoordinator som skal lede ungdomsstormøte og sikre at relevante aktører er representert.⁵⁴ De involverte aktørene skal i samarbeid med ungdomskoordinatoren utarbeide en ungdomskontrakt som gjerningspersonen skal skrive under på. Ungdomskontrakten skal være individualbasert og kan bestå av både gitte handlinger personen skal avstå fra, eller avtalte tiltak gjerningspersonen skal gjennomføre.⁵⁵

⁴⁸ Brev fra riksadvokaten (2015) s. 2

⁴⁹ Prop. 135 L (2010-2011) s. 77

⁵⁰ Prop. 135 L (2010-2011) s. 110.

⁵¹ Ibid.

⁵² Prop. 135 L (2010-2011) s. 112

⁵³ Konfliktrådsloven § 24 første ledd.

⁵⁴ Konfliktrådsloven § 24 andre ledd.

⁵⁵ Konfliktrådsloven § 25.

En slik ungdomskontrakt skal bidra til at ungdommen blir gjort bevisst på konsekvensene av sine handlinger og at dette skal føre til endringer gjennom gjenopprettende rettsprosesser.⁵⁶

5.3 Restorative justice

Hensikten og formålet med ungdomsstraff er å hindre tilbakefall blant unge lovbrøyttere.

Gjennom stormøte inviteres berørte parter for å fortelle hvilke konsekvenser den kriminelle handlingen har hatt for dem.⁵⁷ Dette kan både være fornærmede parter, deres foreldre, egne foreldre og lignende. Ungdommen vil da selv få anledning til å rette opp for de lovbrudd den har påført en annen part. Dette har vist seg å ha positiv effekt både for lovbrøytteren, men også fornærmede i saken.

Blant offerundersøkelser viste Braithwaite (2002) at ofrene som deltok i konfliktråd var mer fornøyd enn ofrene som deltok i rettsvesenets behandling av saken. Undersøkelsen viste blant annet at⁵⁸

”Sinne, frykt og redsel for gjerningspersonene falt dramatisk etter meglingen, mens følelser av trygghet og sympati for gjerningspersonen økte”

Forskning som er rettet mot tilbakefall blant lovbrøyttere ved bruk av restorative justice kan man finne i to britiske studier fra 2007 og 2008. Studien fra 2007 fant at restorative justice har en klar effekt i voldssaker hvor partene er følelsesmessig berørt. Studien viste tilbakefall for både unge og eldre lovbrøyttere i denne kategorien.⁵⁹ Den andre studien fra 2008 fant en positiv trend med nedgang i antall nye lovbrudd to år etter reaksjon som bygget på restorative justice.⁶⁰

5.4 Politiets taushetsplikt

Samarbeid mellom de ulike aktørene innenfor stormøte og ungdomsoppfølging er svært viktig for å nå målet om positiv endring og fravær av tilbakefall blant ungdommene. En av utfordringene kan allikevel være taushetsplikten de ulike partene må overholde etter gitte lover.

⁵⁶ <http://www.krad.no/forebygging/barnogungdom/reaksjoner-og-tiltak/ungdomsstraff>

⁵⁷ <http://www.konfliktraadet.no/ungdomsstraff-og-oppfoelging.5411816-313365.html>

⁵⁸ Lie (2011) s.149-151.

⁵⁹ Sherman L. & Strang (2007) «Restorative Justice: the evidence»

⁶⁰ Does restorative justice affect reconviction? (Ministry of Justice Research Series, June 2008).

«Taushetsplikt beskrives som en kommunikasjonshindring, og er regler som i utgangspunktet skal hindre at opplysninger ”O” som befinner seg hos A, bringes videre til B.»⁶¹

Politiet har som utgangspunkt taushetsplikt om personlige forhold til andre aktører etter politiregisterloven § 23 nr. 1. Etter politiregisterloven § 27 andre ledd nr. 1 står det derimot at politiet kan utlevere opplysninger som er taushetsbelagt til andre offentlige organer hvis dette er nødvendig for å forebygge lovbrudd.. Allikevel vil det kunne føles som et overgrep for ungdommen hvis han ikke er klar over hvilke opplysninger som kan viderebringes. Det vil derfor være hensiktsmessig fra starten av å klargjøre i samarbeid hva som skal deles av informasjon. En måte å gjøre dette på er ved grundig informasjon og innhenting av samtykke slik at delingen blir mer forutsigbar og åpen.

Samtykke fra den berettigede om fritak fra taushetsplikten kan bidra til å forenkle samarbeidsfundamentet mellom de ulike aktørene. Samtykke til fritak til taushetsplikt følger av politiregisterloven § 24 nr. 1. For at et slikt samtykke skal være gyldig er det to krav som stilles. Det første går på hvilke krav som stilles til samtykket og det andre er hvem som kan gi et slikt samtykke.⁶²

For det første kreves det at et samtykke er frivillig, uttrykkelig og informert. Frivillig innebærer at den berettigede ikke skal føle det som tvang, for eksempel ved at det kan medføre negative konsekvenser hvis personen ikke samtykker. Videre innebærer informert at den som samtykker forstår hva slags opplysninger som blir delt, hvem opplysningene blir delt med og hva tredjepersoner kan gjøre med informasjonen de mottar.⁶³ For personer under 18 år kreves normalt samtykke både fra den umyndige og hans verge(r) såfremt han er over 15 år.

6. BRUDD PÅ VILKÅR FOR GJENNOMFØRING

Det finnes tre hovedmåter for hvordan et brudd på ungdomsstraff kan forekomme. Det første er at det ikke blir inngått en ungdomsplan på grunn av uenigheter rundt planen. Det andre er brudd på vilkårene som blir satt i planen. Endelig kan et nytt straffbart forhold alene fungere som brudd på avtalen fra ungdommens side.

⁶¹ Myhrer, s.7.

⁶² Ibid s.21

⁶³ Myhrer s.21

Konfliktrådsloven § 25 fjerde ledd regulerer de tilfeller hvor det ikke inngås en ungdomsplan. Dette kan eksempelvis forekomme hvis det ikke er enighet om vilkårene som skal settes, eller at ungdommen ikke møter opp til avtalt stormøte. Her er det viktig å understreke viktigheten av at samtykke som innhentes før et slikt stormøte er reelt og informert for å forsøke å unngå disse tilfellene.⁶⁴ Ved slikt brudd skal konfliktrådet sende saken tilbake til domstolen som avgjør om hele eller deler av straffen skal gjøres ubetinget.

Brudd på vilkårene som er satt i ungdomsplanen, eller i medhold av kfrl. § 25 første og annet ledd, § 27 eller § 28 første ledd reguleres av konfliktrådsloven § 31. Etter kfrl. § 31 første ledd kan ungdomskoordinatoren i slike tilfeller innkalle ungdommen til samtale for å motvirke nye brudd. Under samtalen skal ungdommen gjøres kjent med konsekvensene av gjentatte brudd.⁶⁵ Koordinatoren kan videre etter samtykke fra politiet og kriminalomsorgen fastsette nye vilkår som ungdommen skal følge for å motvirke gjentatte brudd.⁶⁶ Slike vilkår kan være å overholde bestemmelser om oppholdssted, unngå kontakt med bestemte personer, møte for politiet eller kriminalomsorgen eller unnlate å bruke alkohol eller andre berusende eller bedøvende midler.⁶⁷

Hvis ungdommen på nytt bryter kravene eller vilkårene fastsatt etter annet ledd bokstav a til d, etter en slik «innskjerpingssamtale» som nevnt i første ledd, kan ungdomskoordinatoren etter samtykke fra politi og kriminalomsorg innkalle til nytt stormøte, eller overføre saken til kriminalomsorgens regionale nivå med innstilling om at saken bringes inn for retten med begjæring om at den betingede fengselsstraffen skal fullbyrdes helt eller delvis i medhold av strl. § 28 c fjerde ledd.⁶⁸ Hvis den domfelte gjør gjentatte brudd peker dette i retning av manglende motivasjon som er avgjørende for gjennomføring av ungdomsoppfølging.⁶⁹ Gjennomføringen bør i slike tilfeller avsluttes ved at det sendes en innstilling om fullbyrdelse av subsidiær fengselsstraff.⁷⁰

Kfrl. § 32 regulerer de tilfeller hvor den domfelte begår nye straffbare handlinger. Hvis ungdommen før gjennomføringstiden utløper begår en ny straffbar handling kan

⁶⁴ Konfliktrådsloven § 11 første ledd.

⁶⁵ Konfliktrådsloven § 31 første ledd siste punktum.

⁶⁶ Konfliktrådsloven § 31 andre ledd.

⁶⁷ Konfliktrådsloven § 31 andre ledd bokstav a-d.

⁶⁸ Konfliktrådsloven § 31 fjerde ledd.

⁶⁹ Prop. 135 L (2010-2011) s. 135

⁷⁰ Ibid.

påtalemyndigheten bringe saken inn for retten med begjæring om at den betingede fengselsstraffen skal fullbyrdes helt eller delvis jf. strl. § 28 c fjerde ledd bokstav b.⁷¹

Hvis gjerningspersonen som har begått ny straffbar handling er over 18 på gjennomføringstidspunktet er dette vilkåret enkelt, han kan ikke dømmes til ungdomsstraff på ny. Spørsmålet blir hva som skjer hvis lovbyteren er under 18 år. Skal han uten videre sone fengselsstraff, eller kan han på nytt bli idømt ungdomsstraff?

Departementet uttalte i forarbeidene at bruddreglene skulle utformes i samsvar med reglene for brudd ved samfunnsstraff.⁷² Problemstillingen kan belyses i Rt. 2013 s.1121 hvor en 17 år gammel gutt tre ganger var idømt samfunnsstraff for vold mot politiet, legemsfornærmelse og ran selv om dette brøt med reglene om ikke å begå nye straffbare forhold i gjennomføringstiden. Ungdommen fikk tre sjanser før høyesterett opprettholdt lagmannsrettens avgjørelse om ubetinget fengsel ved det fjerde bruddet som gjaldt legemsbeskadigelse under skjerpene omstendigheter. At det ved samfunnsstraff har blitt gitt flere sjanser tyder på at intensjonen vil være å bruke fengsel som siste utvei, også i bruddsaker.

7. AVSLUTNING

Jeg har i denne oppgaven besvart problemstillingen min med utgangspunkt i juridisk litteratur, forarbeider og rettspraksis. Jeg har redegjort for den historiske utviklingen ved bruk av straff overfor barn og belyst hvorfor det var behov for en ny straffart. Videre har jeg drøftet vilkårene som må være oppfylt for at noen skal bli idømt ungdomsstraff.

Siden ungdomsstraff er en ny straffart er det vanskelig å komme med konklusjoner og fastsatte grenser overfor de ulike vilkårene. Spesielt har det vært utfordrende å se på vilkårene om «alvorlig eller gjentatt kriminalitet» som er grensen nedad mot samfunnsstraff og «hensynet til straffens formål ikke med tyngde taler mot reaksjon i frihet» som er grensen oppad mot fengselsstraff. De foreløpige svarene jeg har funnet er allikevel at lovgivers intensjon om å bruke minst mulig frihetsstraff overfor unge lovbytere er forsøkt ivaretatt i rettsavgjørelser hvor ungdomsstraff er blitt benyttet.

Ungdommer som blir idømt ungdomsstraff får saken overført til konfliktrådet som står for gjennomføringen i samarbeid med andre etater, blant annet politiet. Gjennom stormøte og

⁷¹ Konfliktrådsloven § 32

⁷² Prop. 135 L (2010-2011) s. 132.

utarbeidelse av ungdomsplan skal ungdommen selv aktivt holde avtaler og avstå fra nye straffbare forhold. Formålet med ungdomsstraff er ikke bare at ungdommen skal slippe fengsel som kan oppleves tyngende overfor ungdom i en sårbar fase. Hovedpoenget med ungdomsstraff er at det skal virke forebyggende og derved hindre at ungdommene på ny gjør straffbare forhold.

Det er på nåværende tidspunkt vanskelig å si noe om hvordan ungdomsstraff har fungert for de involverte gjerningspersonene og ofrene. Allikevel viser både norsk og internasjonal forskning at restorative justice har en god effekt både overfor ofre og gjerningspersoner. Hvis ungdomsstraff viser seg å fungere er det drøftet å utvide aldersgrensen til 23 år.

8. LITTERATURLISTE

Lover:

- Lov om politiet av 4. august 1995 nr. 53 (politiloven)
- Almindelig borgerlig Straffelov av 22. mai 1902 nr. 10 (straffeloven)
- Lov om konfliktrådsbehandling av 20. juli 2014 nr. 49 (Konfliktrådsloven)
- Lov av 28. mai 2010 nr 16. *om behandling av opplysninger i politiet og påtalemyndigheten.* (Politiregisterloven)

Traktater:

- *FNs konvensjon om barnets rettigheter* (1989). (Barnekonvensjonen)

Nettsider:

- Krad.no. Det kriminalitetsforebyggende råd. *Ungdomsstraff*
<http://www.krad.no/forebygging/barnogungdom/reaksjoner-og-tiltak/ungdomsstraff>

Konfliktrådet.no. *Ungdomsstraff og oppfølging*
<http://www.konfliktraadet.no/ungdomsstraff-og-oppfoelging.5411816-313365.html>

Litteratur:

Andenæs, Johs. (1976): Statsforfatningen i Norge. Oslo, (4. utg.).

Fleischer, Carl August (1998) *Rettskilder og juridisk metode*. 1. utg. Oslo. Gyldendal.

Holmboe, Morten (2014) *Ungdomsstraff og ungdomsoppfølging: En oversikt og noen kritiske merknader*

Kippe, H & Seiersten, A. (2004) *Alminnelig strafferett med innføring i spesiell strafferett* (2.utg) Nesbu: Vett & Viten

Kriminalomsorgsdirektoratet. *Rundskriv 2014-6*. (2014) Oslo:

Lawrence W. S. & Heather S. (2007) *Restorative Justice: the evidence*, The Smith Institute, London.

Lie, E. M. (2011). *I forkant: Kriminalitetsforebyggende politiarbeid*. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Ministry of Justice Research Series, (2008) *Does restorative justice affect reconviction?*

Myhrer, T-G. (2011). *Vern eller hinder?: Taushetsplikten i det kriminalitetsforebyggende samarbeid mellom etatene*. Oslo: Politihøgskolen.

Nilstad, M & Nilsen J. R (2010) Publikumsrettet politiarbeid: Generell del.

Supplerende rapport 2009 – til Norges fjerde rapport til FNs komite for barnets rettigheter

Ungdomsstraff, ungdomsoppfølging, oppfølging i konfliktråd – Brev fra riksadvokaten 16. januar 2015 – foreløpige retningslinjer

Dommer:

Rt. 2004 s.804

Rt. 2010 s.1313

Rt. 2010 s.1317

Rt. 2011 s.1121

Rt. 2012 s.659

Rt. 2013 s.776

Rt. 2013 s.1121

LB-2014-155075

TSTRO-2014-129492

TMOSS-2014-127963

TSTRO-2014-169935

TNETE-2014-169956

TJARE-2014-109649

Selvvalgt pensum:

Prop. 135 L (2010-2011) - *Endringer i straffeloven, straffeprosessloven, straffegjennomføringsloven, konfliktrådsloven m.fl. (barn og straff) – Kapittel 1-10, 14:141 sider*

NOU 2008:15 - *Barn og straff – utviklingsstøtte og kontroll – Kapittel 1-7, 9 & 12: 155 sider*